

Rebolusyonaryo a Dyaryo ti Umili ti Amianan a Laud a Luzon

DANGADANG

TAWEN X BLG 1

Abril - Hunyo 1997

EDITORIAL

NAGSUBLIN TI DANGADANG!

KABLAAWAN KEN

ARAKUPEN tayo ti panagsubli ti *Dangadang* - ti rebolusyonaryo a dyaryo ti umili ken tignayan a rebolusyonaryo ti Amianan a Laud a Luzon. Kalpasan ti nasurok maysa a dekada a panagsardeng ti panagiwarnak na, dinisisyunan ti organisasyon ti Partido Komunista ti Pilipinas iti rehiyon nga rumbeng laeng a rugyan tay' manen ti panangipablaak daytoy a rebolusyonaryo a dyaryo ti umili. Napateg la unay a rumuar ti maysa a rebolusyonaryo a dyaryo para kadagiti umili ken kamkameng ti rebolusyonaryo a tignayan a nagtultuloy manipud pay laeng idi 1969 (a saan pay a naipasngay ti *Dangadang*) a mangirurusuat ti maysa a biag-ken-patay ken naunday a gubat ti umili.

Nakita tayo a dakkel a papelen ti maysa a rebolusyonaryo a dyaryo--a kas ti *Dangadang*--iti iriring ken panangorganisa iti ilalaban dagiti umili kontra kadagiti mangidadanes ken manggungunday kadakuada--kas kadagiti imperyalista, dadakkel a kumprador-burgesya ken appo't daga. Iruruar tayo manen ti *Dangadang* tapno itultuloy na daytoy a rebbenngen. Ngarud, manipud iti daytoy nga isyu, agpinget dagiti

madama a mangak-akem ti pannakaiwarnak na (*editorial staff*), babaen ti agtultuloy a tulong ti umili ken kakaddwa, tapno agpaut ton ken regular ti panagruar na.

1973 idi damo a rimmuar ti *Pahayagang Bayan (Dyaryo ti Umili)* --ti dyaryo a naggapuan ti *Dangadang*. Naipasngay daytoy iti pannakasapul idi ti agrugrugi a panaglawa ti rebolusyonaryo a tignayan iti nadumaduma a paset ti Kordilyera, Ilocos ken Pangasinan, ken ti pannakasapul idi a mailawlawag iti intar ti masa ti pulitika ken ekonomya iti likod ti "krisis ti bagas" a simmaknap iti pagilyan iti uneg iti Martial Law ni Presidente Marcos.

Manipud idi 1975 inggana 1983, *Dangadang* ti naiwarnak a dyaryo a dimmandanon kadagiti sona a gerilya, kadagiti marigrigat a masa a mannalon iti sulsulineken a baryo iti rehiyon, kadagiti pangtartarabahuan ti mangmanged, komunidad dagiti nakurapay-iti-syudad, kadagiti kalkalsada, eskwelaan ken upisina a kaadaan dagiti protesta dagiti agtutubo ken istudyante, propesyunal ken dadduma pay a nagtengnga a pwersa. Gimmiddan ti *Dangadang* a

nangisursurat ken nangipadanon iti masa ken kakadwa iti rehiyon iti dadakkel a panagdalluyong ti rebolusyonaryo a tignayan kangrunaanen ti daldalanen daytoy a proseso a rumagpat iti abante a sub-tukad ti estratehiko a dependsiba ti gubat ti umili.

Makaparagsak unay kadagiti kakadwa a nangiwarwarnak idi ti *Dangadang* gapu ta impateg nga husto daytoy dagiti umili a nakaiserbian na aglalo iti tulong na iti panagingato iti pampulitika a kamulatan da ken kaammuan da kadagiti pampulitika, pang-ekonomya ken kabuklan a pangkagimongan a kasasaad ti pagilian; kasta met iti pannagna ti nailian a demokratiko a rebolusyon.

Ngem iti buteng ti pasista nga estado, imparparit na ti panagbasa ti masa ti *Dangadang*. Kanayunen a sukimaten dagiti mersenaryo a soldado dagiti baul ken balbalay ti masa no sinno dagiti mangig-iggem ken mangbasbasa ti *Dangadang*. Ngem saan nga nagbuteng ti masa; uray no iparit daytoy ti kabusor inkarkarigatan dagiti umili a basaen latta daytoy.

Maituloy iti p. 8, kolum 2

Nakaro a Kinarigat, Panangperdi, nga Ipaay ti PHIL 2000 iti Kordilyera

ni Siray Rojo

SIPIPINGET nga ipatpatungpal ti rehimen a Ramos ti *Medium-Term Philippine Development Plan* (MTPDP), a mas mabigbig iti nagan a “Philippines 2000”. Us-usaren ti rehimen ti masmidya ken dagiti repormista nga NGO, tapno ipagpannakkal ti balligi kano daytoy. Ti Philippines 2000, segun kadakuada ket mangiturong iti pagilian iti dalan ti industriyalisasyon. Ngem ti mailemmeng iti likod dagiti nasasam-it a pagsasao ket ti nakaro a salot a mangbaybayo iti umili a Pilipino, bayat nga agak-akop ti tubo ken ganansya dagiti ganggannaet a monopolyo kapitalista ken dagiti lokal nga ahente daytoy.

Saan a mailemmeng dagiti istatistika ti gubyrno ti agririyaw a kinapudno. Iti bangir ti ipanpannakkal da a panagdakkal kano ti kabuklan nga ekonomya ket agtultuloy ti pannakarippuog ti sektor ti agrikultura; di panagdur-as ti sektor ti manupaktura; panaglawa ti baet ti nakabasbassit a bilang ti nabaknang ken nakaada-adu a bilang ti marigrigat; ken ti agtultuloy a pannakailumlom ti pagilyan iti utang. Iti bangir ti ipampannakel a panagbaba kano ti implasyon ket ti agtultuloy a panagngina dagiti gagatangen ken ti panagsuwek iti pangkabiagan ti umili. Iti bangir na ket ipangpangas ti gubyrno ti panagadu ti gangannaet a puonan iti lokal nga ekonomya; iti bangir met ti di mailibak a panagdakkal ti bilang dagiti OCW gapu iti kinaawan wenno kinakurang ti panggedan, malaksid pay iti rinibribu a mangmangged a maik-ikkat iti trabaho gapu iti aw-

awagan dagiti kapitalista a “flexible labor policy”.

Nahiligan met nga ipablaak kadagiti masmidya ti nasayaat kano a rekord ti rehimen iti panangbigbig iti kalintegan ti umili. Ti kinaagpayso na gayam ket saan laeng a maipabpablaak ken maibrod-brodkas ti agtultuloy a panagraut ti militar ken pulis kadagiti masa a Pilipino a lumablaban para iti rebolusyonaryo a panagbalbaliw. Pati dagiti ligal a militante a panagtignay kadagiti syudad ken sentro nga ili ket saan a ligtas iti pasista a panagraut ti rehimen. Ti ligtas laeng iti pasismo ti agdama nga estado ket dagiti grupo a makikumkomplot iti reaksyunaryo a dasig kas dagiti repormista a grupo a dadauloan dagiti populista a petiburges ken dagiti traydor iti nailian-demokratiko a rebolusyon.

Napinget nga ilaklako ti rehimen ti natural a kinabaknang ken pigsa’t tegged ti umili tapno iyappan iti korporasyon dagiti ganggannaet a monopolyo ken dagiti lokal nga ahente daytoy. Ninaganan da dagitoy kas ti *Regional Industrial Center, Special Economic Zone, Growth Area*. Segun iti makita da a mas pagganansyaan, al-allukoyen ti rehimen ti panagpuonan iti turismo, pagminasan, pagtrosoan, aquaculture, agrikultura, manupaktura, enerhiya, atbp kadagiti partikular a lugar. Isu a kasla uuong nga agrurusing ti konstruksyon dagiti pagsangladan, airport, kalsada, ken dadduma pay a suporta nga imprastruktura nga agserserbi iti kasapulan dagiti namnamaen a ganggannaet a monopolyo.

Panaggamgam ti Ancestral Land, Panangperdi iti Pangkabiagan ken Natural a Kinabaknang

Maysa a nakaro a salot a sangsangoen ti umili ti Kordilyera ti panagadu dagiti ganggannaet a korporasyon ti panagminas. Iti agdama, 16 nga aplikasyon iti panagminas ti iprosproseso ti DENR, a mangsakop iti 1.08 a milyon nga ektarya iti kabuklan a 1.86M nga ektarya ti rehiyon! Sakbay nga agleppas ti 1996, addan dagiti mangibagbagi ti Newmont (taga Estados Unidos) nga agkolkolekta ti naba iti Tubo, Abra. Ar-aramiden metten daytoy ti Newcrest (taga-Canada) iti karayan ti Calaoan, Kalinga, sakbay pay a maaprubaran ti aplikasyon da.

Gapu ta saan a nagastos, namnamaen a “bulk mining” ti sistema nga usaren dagiti ganggannaet a korporasyon iti panagminas. Daytoy ket agus-usar ti dadakkal a makina tapno karosen ti daga. Nasaksaknap ti pannakaperdi nga ited daytoy iti kabakiran, kabambantayan, ken dagiti karayan; ti rugit nga aggapu iti pagminasan (*mine tailings*) ket maiyanud dagiti karayan agturong iti kapatagan ken baybay Tsina. Gapu ta makina ti mausar, basbassit ti kasapulan a mangmangged nga agresulta iti nakarkaro a panaggundaway ken dakdakkal a bilang ti awanan panggedan.

Kadagitoy napalpalabas a tawen, naiyablat ti agsasaruno a *retrenchment* (panangikkat iti trabaho) dagiti mangmangged iti pagminasan ditoy Kordilyera. Manipud 1985 agingga

1995 ket bimmassit ti bilang da manipud 15,000 agingga 5,000; daytoy panagleppas ti 1996 ket 3,000 laengen ti nabati. Ngem iti bangir daytoy ket ipangpangas ti rehimen ti pananglukat kano ti adu a trabaho nga ited ti ganggannaet a panagminas.

Kabayatan na, naipadamag a ti 100,000 nga ektarya iti Abra a sigud a konsesyon ti Cellophil Resources Corporation ket aramiden a pagtrosoan ti US Argonauts, Inc. Iti kastoy a wagas ket ag-agawen metten ti rehimen pati dagiti sigud a napagballigian ti rebolusyonaryo a pwersa ken masa.

Malaksid iti pagminasan ken pagtrosoan, adu met ti proyekto nga enerhiya ti maipatpatungpal. Maysa a bilyon nga pisos kano ti nakasagana a gastoen ti rehimen a Ramos tapno laeng maipatungpal ti *San Roque Multi-Purpose Dam Project* (SRMDP). Ti proyekto a dam sadiay San Nicolas ken San Manuel, Pangasinan, ken Itogon, idia Benguet, ket agbalar ti P22 bilyon ken agarup 345 megawatt ti parduayan na kangrunaan para kadagiti korporasyon a ganggannaet ken burgesya kumprador. Kasukat met daytoy ti

pannakalayus ti 39,000 nga ektarya ti kabakiran, talon, ken komunidad; agarup 51,432 ti kabuklan a bilang ti umili nga Ibaloy ken Pangasinense ti direkta a maapektaran ti dam.

Iti agdama, innemen (6) a ganggannaet a kompanya ti nakapila a mangipatungpal iti SRMDP (US, Hapon, Thailand, Italy, Hong Kong, ken Espanya).

Adda met dagiti plano a mangipatakder ti dam idia Agbulu, Apayao (390 megawatt); Mt.

Binaluwon idia Pasil ken Tinglayan, Kalinga (320-340 MW); Binongan, Abr (175MW); ken Amburayan iti Kapangan, Benguet (82MW). Mailaksid pay daytoy iti 36 a babassit a dam a maipatpatakder iti tawen 2000, ken ti 5 a planta a *geothermal*. Naikeddeng a maipatakder dagiti planta a *geothermal* idia Acupan, Itogon, Benguet; Daclan, Bokod, Benguet; Mainit, Bontoc, Mt. Province; Pasil, Kalinga; ken Tococan, Tinoc, Ifugao. Iti agpayso, naikkanen ti permit ti Phil. Geothermal, Inc. (lokal nga ahente ti Unocal ti US), tapno mangiwayat ti eksplorasyon iti Buguias, Benguet, ken iti Kalinga.

Maysa pay a programa a mangperperdi iti pangkabiagan ti umili ket ti panagpasaknap dagiti mula a pang-eksport. Ti programa iti babaen ti maaw-awagan a *Medium-Term Agricultural Development Program* (MTADP) ket agpangpanggep a sukatan ti 3.6 milyon nga ektarya ti talon manipud iti panagmula ti mais ken pagay agturong iti panagmula ti pang-eksport. Maal-allukoy dagiti mannalon iti kano nangatangto a biro ken nalaglag-an a trabaho iti talon. Daytoy a programa ket

mangkumkumbinsir ken tumultulong iti mannalon iti Kordilyera iti panagmula ti asparagus ken sabong, panaglaga ti ikamen, panagaramid ti walis, kdp. Ngem ti agpayso gayam ket mangiduron kadakuada iti panagusar ti nagastos a bin-i ken kemikal a kasapulan iti panagtalon, malaksid pay iti di mapagtalgedan a paglakaoan iti lokal ken internasyunal.

Iti kamaudianan, agresulta daytoy iti nakaro a pannakailumlun iti utang dagiti marigrigat ken akin-tengnga a mannalon, ken iti pannakaembargo ti nabatbati a daga da. Pakaroen daytoy ti konsentrasyon ti daga iti ima dagiti appo't daga ken sumagmamano a nabaknang a mannalon. Lalo a pakaroen dagitoy programa a pang-agrikultura ti pyudal ken mala-pyudal a pananggundaway iti dakkal a bilang ti mannalon.

Partikular iti rehiyon, immutang pay ti rehimen a Ramos ti \$44 milyon manipud iti Asian Development Bank (ADB) para iti panangipatungpal ti *Cordillera Highland Agricultural Resource Management Program* (CHARM).

Malaksid pay kadagitoy mamagperdi a programa ket ti panangipasaknap ti rehimen iti dadakkal a programa iti turismo. Napinget nga al-allukoyen na dagiti opisyal ti guberno ken dagiti negosyante a gundawayan ti lokal a kultura ken pigsa't tegged tapno pangrayrayo ken pagliwliwaan dagiti turista. Iti agpayso, babaen kadagiti programa kas ti *National Integrated Protected Areas System* (NIPAS), nakasagana ti rehimen a patalawen dagiti komunidad ti minority tapno laeng "mapapintas" ti aglawlaw iti mata ti dadakkal a kapitalista iti turismo.

Iti naduma-duma a wagas ket gamgamgamen ti reaksyunaryo nga estado ti daga dagiti mannalon ken

nailian a minorya iti Kordilyera tapno pagserbian ti interes dagiti ganggannaet a monopolyo kapitalista, lokal a burgesya kumprador, ken appo't daga. Nalatak ti panagadu ti pondo ti gubyrno tapno "mapalukneng" dagiti umili iti panagserrek ti naduma-duma a makaperdi a proyekto.

Panangallilaw ken Panangranggas iti Nagan ti MTPDP

Tapno maipatungpal ti kontra-umili a gubyrno a US-Ramos ti nakaro a panangperdi iti pangkabiagan ti umili, kasapulan nga usaren ti reaksiyunaryo nga estado dagiti manangallilaw ken naranggas nga instrumento daytoy. Awan sarday a maibukbukbok ti propaganda para iti Philippinianes 2000. Manipud iti radyo, dyaryo, komiks, karatula, ken TV, maiwarwaragawag daytoy a programa ti gubyrno a kasla sungbat ngatan iti kinarigat. Dagiti repormista nga NGO ken dagiti mangriribok nga organisasyon da ket saan met nga agpapaudi iti panagdayaw iti MTPDP a kas dalan ti industriyalisasyon. Iti bangir ti nasaknap a panangparigat da iti umili ken ti kumarkaro a krisis ti mala-pyudal ken mala-kolonyal a gimong, numaynayon dagitoy

repormista a grupo a mangallilaw kadagiti umili ken mangpabayag ti panagrigat da.

Ti maysa a partikular a wagas ti panangallilaw ket ti panangipatungpal ti *Certificate of Ancestral Land/Domain Claim* (CALC/CADC). Babaen kano ditoy, addan ti gundaway dagiti nailian a minorya nga ideklara ti kalintegan da kadagiti nagtaudan a daga da. Iti agpayso, taktika daytoy ti reaksiyunaryo nga estado tapno dadaelen ken ipauneg ti nainsigudan a linteg iti nagtaudan a daga iti balangkas ti reaksiyunaryo a linteg -- pannakailukat dagiti nagtaudan a daga para iti pribado a pannakailako iti saan nga umili iti lugar. Iti kasta, dagiti komunal a daga ket mabingay-bingay iti indibidwal a panagtagikua. Mapapardas ti panangitudo dagiti daga a saan a deklarado, ken panangitudo dagiti target nga indibidwal wenno pamilya a maagawan ti nagtaudan a daga.

Ti repormista a *Concerned Citizens of Abra for Good Government* (CCAGG) ken ti *Cordillera People's Forum* (CPF) ti sumagmamano kadagiti mangkumkumbinsir iti umili a kagaten daytoy nga appan.

Ti CALC ken CADC ket maysa a papel laeng. Saan met laeng nga

bigbigen ti reaksiyunaryo nga estado daytoy nu manglapped dagitoy a deklarasyon iti interes ti dadakkel a burgesya kumprador, apo't daga, ken ganggannaet a monopolyo kapitalista. Malaksid ditoy, pambar pay daytoy tapno lumtuad ti kontradiksyon iti baet ti umili, mawara ti panagkaykaysa da, ken mabaybay-an ti panangraut dagiti mananggundaway a dasig.

Kas ti nasao iti ngato, ti NIPAS ket pakakitaan kano ti kinasayaat ti gubyrno iti natural a kinabaknang ken aglawlaw ti pagilian. Ngem ti agpayso gayam, daytoy a "kinasayaat" ket agresulta iti panagpatalaw dagiti komunidad ti nailian a minorya, ken panangipaidam iti paggapuan ti pangkabiagan da. aktibo a makikumkomplot ti *Philippine Rural Reconstruction Movement* (PRRM) iti reaksiyunaryo nga estado iti panangipatungpal ti NIPAS.

Ti programa nga awtonomiya iti rehiyon ti rehimen a US-Ramos ken dagiti agar-ari a dasig ket reaksiyunaryo ken repormista. Nakarkaro laeng daytoy a mangsistematisa ti dominasyon dagiti ganggannaet ken lokal nga agar-ari a dasig kadagiti nailian a minorya (NM) ti Kordilyera ken dadduma pay a NM. Babaen ti burukrasya iti rehiyon a bukbuklen dagiti lokal nga agar-ari a dasig nga agpampamarang a mangibagbagi ti pagsayaatan ken interes ti umili, nalaklakan para kadakuada a gun-oden ti bukod da nga interes iti ekonomya iti rehiyon. Daytoy ti kinapudno iti likod dagiti pammarang a propaganda ni Ramos a panagsuporta iti tarigagay ti umili para iti awtonomiya.

Kagiddan ti nasaknap a panangallilaw ket ti panangipakat dagiti pwersa a militar ken pulis kadagiti estratehiko a proyekto. Saan nga agduadua ti rehimen nga agusar ti ranggas ken pamutbuteng ti militante a panagsuppyat ti umili kadagiti

mamagperdi a proyekto. Idi laeng Agosto 1996, inaresto (dagiti pupulis ti Benguet ken security guard ti Benguet Corporation) ti 200 a lallaki, babbae, ken kabataan iti Loakan, Itogon, idia Benguet, gapu iti panagbarikada da laban iti panagsakop ti Benguet Corporation iti daga da.

Pagilian nga Agrigrigat, Lumablabaan!

Agtaltalinaed a dakkel a mayorya ti populasyon iti rehiyon, ken iti intero a pagilian, ti agbibigat iti nakaro a kinarigat. Babaen ti napinget a panangipatungpal daytoy ti Philippines 2000, ti rehimen nga US-Ramos ti direkta nga instrumento ti ganggannaet a monopolyo kapitalista, lokal a burgesya kumprador ken apo't daga, tapno ramesen ti natural a kinabakang ti pagilian ken gundawayan ti umili a Pilipino.

Imbes a panagdur-as ken industriyalisasyon, ti kabuklan a resulta ti napinget a panangipatungpal ti Philippines 2000 ket ti panangkaro iti atrasado ken di-industriyal nga ekonomya ti pagilian. Babaen dagiti patakaran a liberalisasyon, deregulasyon, ken pribatisasyon, ket impabus-oyen ti rehimen a Ramos, dagiti imperyalista, iti panangidaulo ti US, a mas nawaya a gundawayan ti natural a kinabaknang ken pigsa't

tegged ti pagilian. Iti sabali a bangir, kasapulan a pakaroen ti panangranggas ken pamutbuteng laban iti umili tapno agtalinaed ti "natalna" a kasasaad iti panagpuonan.

Partikular ditoy Kordilyera, gapu iti MTPDP, agtultuloy ken kumarkaro ti nailian a pannakaidadanes ti nailian a minorya. Ti nailian a pannakaidadanes ket isu't panaglabsing ken panangipaidam ti reaksiyunaryo nga estado ken sistema iti karbengan dagiti nailian a minorya para iti bukod-a-pangngeddeng. Maibilang ditoy ti panangagaw iti nagtaudan a daga ken ti kinabaknang na, pananggundaway iti nainsigudan a kultura, diskriminasyon, saan a panangbigbig kadagiti nainsigudan a sistema iti sosyo-pulitika, istorikal a panangpaidam ti guberno kadagiti serbisyo sosyal, ken ethnosidyo.

Daytoy a partikular a problema ti nailian a minorya ket nakaramut iti imperyalismo, burukrata kapitalismo, ken pyudalismo a kabuklan a problema ti umili a Pilipino, maibilang ti umili ti Kordilyera. Isu a ti dangadang ti Kordilyera ket di maisina iti nailian-demokratiko a dangadang.

Saan a nakakaskasdaaw a labanan ti umili daytoy a panagperdi ti agdama a rehimen. Kadagiti baryo a maapektaran, madama nga agor-

organisa ken agtigtignay ti masa a mannalon tapno supyaten ti sairo a Philippines 2000. Nagballigi dagiti umili a nangiwayat ti kampanya a panagpirma, propaganda iti mas midya, ken pati panagbarikada kontra iti dagus a pangipatungpal kadagiti naranggas a proyekto ti reaksiyunaryo a guberno. Pati kadagiti sentro nga ili ken syudad ti Amianan a Luson, agtigtignay dagiti organisado a mangmangged ken petiburgesya iti urban tapno salakniban ti pangkabiagan da, ken makikaykaysa iti interes ti masa a mannalon iti kaaw-awayan. Iti napalabas a tawen, nakaiwayat dagiti militante nga organisasyon ti martsa-rali, mamagparnuay a protesta, ken welga, kontra kadagitoy a proyekto.

Ngem naadal iti pakasaritaan ken iti praktika ti rebolusyonaryo a panagtignay tayo a saan nga umanay ti ligal a panagprotesta.

Kadagiti sona a gerilya, sipipinget dagiti NPA iti panangriing, panagorganisa ken panagpatignay iti masa. Babaen iti naanos ken naregget a trabaho iti masa, mapanpanday ti kabaelan ti masa iti agtultuloy a ngumatngato a tukad a labanan dagiti imperyalista a panangraut. Iti naunday a dangadang kontra kadagiti imperyalista ken dagiti lokal nga ahente daytoy, kasapulan nga itandudo ti nailian-demokratiko a rebolusyon tapno agawen ti pampulitika a bileg ken isagana ti dalan agturong iti sosyalismo. Iti kastoy laeng a kundisyon a magun-od ti pudno a nailian nga industriyalisasyon, ti panangwayawaya dagiti produktibo a pwera tapno maparnuay ti amin a kasapulan ti umili. Iti kastoy a kundisyon met laeng a magun-od ti bukod a panagkeddeng dagiti nailian a minorya iti Kordilyera. ***

Agbiag ti Rebolusyonaryo a Silaw Dagiti Martir ti Kumyaas!

***Pablaak ti CPP-NPA Kordilyera
Pebrero 4, 1997***

ENERO 29, 1997. Maysa a nakakalkaldaang nga aldaw para iti rebolusyonaryo a tignayan. Bayat a nakakampo ti maysa a grupo ti kakadwa nga NPA idia Kumyaas, Dao-angan, Balbalan, Kalinga iti alas tres ti agsapa, nangiwayat ti pwersa ti kabusor ti sorpresa nga atake. Natay ni Eugenio Paganao alyas Ka Rayos kenni Divina Aggulin alyas Ka Ren. Nasugatan ti dadduma ken nakatas ti dadduma pay. Dua kadagiti nasugatan, ni Felix Daggay alyas Ka Marcial ken ni Saturnino Salebad alyas Ka Victor ket natay met laeng.

Daytoy nga opensiba ti kabusor ket napasamak iti panawen ti makunkuna a unilateral a sispayr ti AFP wenno *Suspension of Offensive Military Operations* (SOMO) manipud Disyembre 1, 1996 inggana Enero 31, 1997. Pammaneknek manen daytoy ti kinatraydor ken pulos a kinaawan sinseridad ti rehiman a US-Ramos iti proseso ti kapya. Ibutbutaktak daytoy a pasamak ti pudno a galad daytoy pasista nga estado a manglabsing kadagiti bukod na a patakaran ken agtultuloy a mangus-usar kadagiti narugit a taktika.

Dakami a kakadwa dagiti martir ti Kumyaas, ken dagiti masa ket ladingiten mi launay ti pannakapatay dagiti uppata a kakadwa. Ikari mi nga itultuloy ti intakderan ken inlablaban da -- pudpudno a bukod a panagkeddeng para kadagiti umili ti Kordilyera, ken nailian a wayawaya ken demokrasya para iti intero nga umili a Pilipino.

Ti pamilya a naggapuan da Ka Ren, Ka Marcial, ken Ka Victor ket nakukurapay a mannalon idia Kalinga. Simmampa da iti NPA gapu iti panangidadanes ken panaggundaway a nakita ken napadasan da. Sakbay a nagpultaym da kas Nalabaga a Mannakigubat, aktibo da mangipatpatungpal kadagiti rebolusyonaryo a trabaho kadagiti ili da. Ti panagsampa da ket pakakitaan ti nairut a panagkaykaysa ti umili iti Hukbo da.

Nagpursigi dagitoy a kakadwa iti rebolusyonaryo a trabaho nupay adu a rigat ti sinango da. Agnanayon a laglagipen ti masa ida gapu kadagiti nasayaat nga aramid ken dagiti sakripisyo da iti dangadang a mangwayawaya ti umili.

Ni Ka Rayos ket naggapu iti pamilya ti nagtengnga a mannalon ti tribu a Gubang idia Malibcong, Abra. Simmilpu isuna iti rebolusyon iti tawen a 22 idi 1980 kas nalimed nga organisador idia Bangued, Abra. Idi 1982, nagmiembro isu iti Partido Komunista ti Pilipinas, ken idi 1984 ket simmampa kas kadre ti NPA.

Adda ni Ka Rayos iti kolehiyo a mangal-ala ti BS Education idi kapupudotan ti dangadang ti umili a Tinggian laban iti Cellophil Resources Corporation idia Abra. Ti pannakaidadanes ken pannakagundaway a sagsagrapen ti kakailian na iti uneg ti diktadura a US-Marcos ti nangpatibker iti desisyon na nga idaton ti biag na kadagiti masa ken ilaban ti nailian a wayawaya ken demokrasya.

Damu a naipauneg isuna iti White Area Committee ti Abra, nga agor-organisa kadagiti mannalon, mangmangged, estudyante, ken propesyonal. Iti uneg ti panangidaulo na, nakagun-od ti yunit na kadagiti balligi iti panangpamulat, panag-organisa, ken panangpatignay kadagiti umili laban iti diktadura a US-Marcos. Ken gapu ditoy, tinarget ti kabusor a patayen isuna idi 1983. Nalasatan ni Ka Rayos ti tama ti bala iti saka na - nga isu't nakapilayan ken nagtultuloy a rikriknaen na iti biag na. Ngem daytoy ket saan a nangpaay iti nakem na. Sipupudno iti sapata na kas maysa a komunista, awan duadua na a timmipon iti NPA idi 1984 kas sungbat iti panawagan para iti armado a dangadang kadagiti sona a gerilya ti Kordilyera.

Kas maysa a rebolusyonaryo, dagiti hustu a proletaryo nga aktitud ni Ka Rayos ti nangpabaked kanyana a sanguen ken rimbawan ti amin a klase ti rigat ken problema.

Maysa a pakakitaan daytoy ket idi tiempo ti split ti CPLA manipud iti CPP-NPA idi 1986. Napinget ti takder ni Ka Rayos iti nailian demokratiko a rebolusyon. Imbutaktak ken sinupyat na ti oportunismo ken pannakikumplot ni Conrado Balweg ken ti CPLA iti gobyerno ken dagiti agturturay a dasig.

Nupay awan sardeng ti naranggas a serye dagiti operasyon militar nga inwayat ti rehimen a US-Aquino ken intultuloy ti rehimen a US-Ramos - manipud Oplan Pakilala inggana Oplan Salidummay, Oplan Kabakiran ken adu pay - nupay winara ti kabusor dagiti organo ti bileg pulitikal ti umili a tinulungan ni Ka Rayos nga itakder, nagtalinaed a natibker isuna.

Nupay masansan ti ut-ut ti bisin, uwaw, sakit ken sugat iti biag ti gerilya kadagiti panawen ti bagyo, tikag, wenno gurruod, nagtultuloy ti

kinapinget ni Ka Rayos. Tunggal rumuar isuna manipud iti bakbakir ken mapan kadagiti barbaryo, ti nabara a kablaaw dagiti masa a dungdunguen ken pagserserbian na ket umanay a nangpunas iti amin a rikriknaen na. Ket kalpasan iti simple ngem naimas a pinnangan, agtugaw da iti abay ti apoy ti dalikan ken agbibinningay ti istorya ken ad-adal ti rebolusyon uray agpatpatnag. Pinang-iggeman na ti hustu nga aktitud kadagiti masa: impaay na ti amin a talek ken panagsanggir na kanyada, ken impangpangruna na ti interes ken pagsayaatan da sakbay iti bukod na.

Nupay dinmalan ti rebolusyonaryo a tignay masa kadagiti biddut ti darasudos a regularisasyon ken adbenturismo a militar kadagiti maudi a tawen ti dekada 1980, sipipinget a nagtultuloy isuna bayat a ti dadduma a kakadwa ket nagpaabak iti dismoral. Ti agdama a naindaklan a tignayan iti panangilinteg ket nangpabaked iti pigsu ken kompiyansa na tapno mas pay nga ited ti am-amin para iti masa ken ti rebolusyon.

Nupay pilpiliten dagiti konserbatibo a kakabagyan ken kaam-ammo a talikudan na ti rebolusyon ken agsubli iti “normal” kano a biag,

naanus a dinillaw na dagitoy ken isungbat na nga ti panagsurender kadagiti mananggundaway ken manangidadanes nga agturturay a dasig ti komprador-apo’t daga ket saan a mangrisut nudiket mangpakaro kadagiti batayan a problema ti umili.

Ken numanpay adu’t tawen a naginnadayo da iti asawa ken bugbugtong nga anak da, nupay manmano a daras da laeng a nagkita ken nagkuyog iti apagbiit a panawen, naibturan na dagiti iliw ti puso a saan a makabaelan ti dadduma. Agtultuloy a pagsiddaawan ti adu a kakadwa nu kasano da a napagtalinaed ti relasyon da iti kasdiay a kasasaad.

Ti kinaragsak ken ti pampamuspusan na iti trabaho ti nangpapateg kanyana kadagiti masa ken kakadwa. Sisasagana isuna a mangsango kadagiti masa ken kakadwa a dumawat ti tulong na iti anyaman a problema. Saan na pulos ipaidam ti napintas a boses na nu makiddaw nga agkanta. Wenno nabara nga agdaniw ti paborito na a *“Nu Nagmagan ti Luam, Pagilian”* ni Amado Hernandez. Kasta met nga kaay-ayam na ti masa iti basketbol.

Adda met dagiti pagkapuyan ken pagkurangan ni Ka Rayos. Ngem Kas rebolusyonaryo, napakumbaba nga akseptaren na dagiti dillaw ti kakadwa, ipauneg na ti bagi na iti disiplina ti organisasyon nga awan reserbasyon, ken serysoen na nga ilinteg dagiti pagbiddutan na.

Idi naidestino isuna idia abagatan nga Abra tapno mabawi ti lugar, kas iti sigud, ti trabaho na ken dagiti kakadwa nga idadauloan na ket nagbunga - kapadasan a nang-armas kanyana iti kaammuan ken paglaingan a kasapulan launay itatta a tukad ti naunday a gubat ti umili. Idi dawaten ti kakadwa a tumulong isuna iti narigat a trabaho ti panangbawi iti Kalinga idi 1995, sisasagana nga inakseptar na ti karit ken iti nabiit a panawen ti panagtignay, pinaneknekan na ti kinalaing na.

Madama nga ipatpatungpal na ti rebolusyonaryo a rebbengen na iti masa idia Balbalan, Kalinga idi awan-asi a pinatay dagiti pasista nga aso-aso a tropa ti AFP ni Ka Rayos.

Da Ka Rayos, Ka Ren, Ka Marcial, ken Ka Victor ket raya ti namnama kadagiti masa. Kadagiti rebolusyonaryo a sursuro ken praktika da, nasirmata ti masa ti masakbayan nga ilablaban da - maysa a gimong a mawayawayaan manipud iti pananggundaway ken panangidadanes, nu sadinno a sagrapen ti umili ti bunga ti bukod da a nagbannugan ken maiwaras ti kinawadwad, nu sadinno a mawayawayaan ti nakadulin a bileg ken rebolusyonaryo a kinamanagparnuay ti masa.

Maysa a bassit ngem naranyag a silaw iti daytoy a panawen ti sipnget ti iniddep dagiti kabusor ti wayawaya ken demokrasya. Ngem ti silaw dagiti martir ti Kumyaas ket agtultuloy nga agbiag ken agbeggang kadagiti puspuso ti masa ken di-mabilang a kakadwa, agingga iti aldaw nga

agtitipon dagiti beggang iti pinal nga apoy ti wayawaya.

Agbiag ni Ka Rayos! Agbiag ni Ka Marcial! Agbiag ni Ka Victor! Agbiag ni Ka Ren!

Agbiag ti nailian demokratiko a rebolusyon!

Iyabante ti dangadang para iti nailian a wayawaya ken demokrasya!

TINGGIAN A SANGSANGNGIT PARA KENNI KA RAYOS

Inangnangay, inangay
Umuna ka nga inkami kablaawan,
Ka Rayos a nangipulang
Ala ngarud kadwa a dungdunguen,
Denggem kad ton sangsangngit mi
a kakadwam,
Agraman dagiti umili a
pagserserbian.
Sigab nan aya a panunoten
Ti nasapa a nakapaayam
Gapu't pasista a ranggas ta
kalaban.
Ngem numan pay kasta
Tiempo nan nga aginana ka.
Ti napaut nga inka panagserbi
umili
Adu ti ad-adal nga inka imbati
Ket isu met a ti inkam' itultuloy a
nabati.

Inangnangay, inangay
Sakbay man pay ket inkami
isalaysay
Ti dua a klase ti ipapatay,
Nga sika a kadwa a pimmusay
Gapu iti panagserbi iti masa,
Nadagdagsen ngem bantay
Kordilyera ti kaarig na
Ngem nu dagiti matay nga
agserserbi
Kadagiti dasig nga agar-ari,
Nalaglag-an ngem maysa a dutdot
ti kaarig na.

Inangnangay, inangay.

EDITORIAL

Manipud iti p. 1

Ibirukan da iti oras a basaen uray naunegen ti rabii iti silaw ti lampara, iti baet ti panagtaltalon da, iti panag-innana manipud trabahoda iti pabrika ken uray pay iti uneg ti eskwela dagiti agtutubo ken up-opisina dagiti nagtengnga a puwersa.

Apay?

Ngamin linaon ti *Dangadang* dagiti saan nga ipabpablaak ken ipakpakaamo dagiti burges a dyaryo a kontrolado dagiti reaksyunaryo a dasig ken estado nga impormasyon, analisis, adal ken dagiti rumbeng nga aramiden dagiti umili maipapanan kadagiti pudno a problema ken kasasaad ti umili iti rehiyon ken pagilian. Linaon met daytoy idi dagiti awan-kitakit ken sipupudno nga panangibutaktak kadagiti nalimed ken sipaparang a pananglokloko, panagranggas ken panaggundaway dagiti agturturay a dasig ti asendero-kumprador, ti gubyrno ken militar da, ken dagiti amo da mga imperyalista nga Amerikano, Hapon, Ingles, German ken dadduma pay. Gapu ta indan-danon na kadagiti masa dagiti panapanawen nga ilanlanad ti Partido Komunista ken NPA a sursuro, programa, wagas ken panagdur-as ti rebolusyonaryo a pannakilaban dagiti umili ti Kordilyera, Ilokos ken sangapagilian.

Dagiti laban ti umili ti Bontoc ken Kalinga kontra iti Chico Dam, ti laban dagiti Tinggian ti Abra kontra iti Cellophil, ti pannakagundaway ken panagtignay dagiti oblantes ken masa a gardinero iti kanatengan ti Benguet, ti nakaro a pannakabaybay-a kadagiti umili nga Ifugao, ti laban dagiti mannanon ti tabako iti Ilokos, ti tarigagay dagiti mangmangged ti minminas ken pabpabrika para iti pudno nga unyon ken ingangat ti

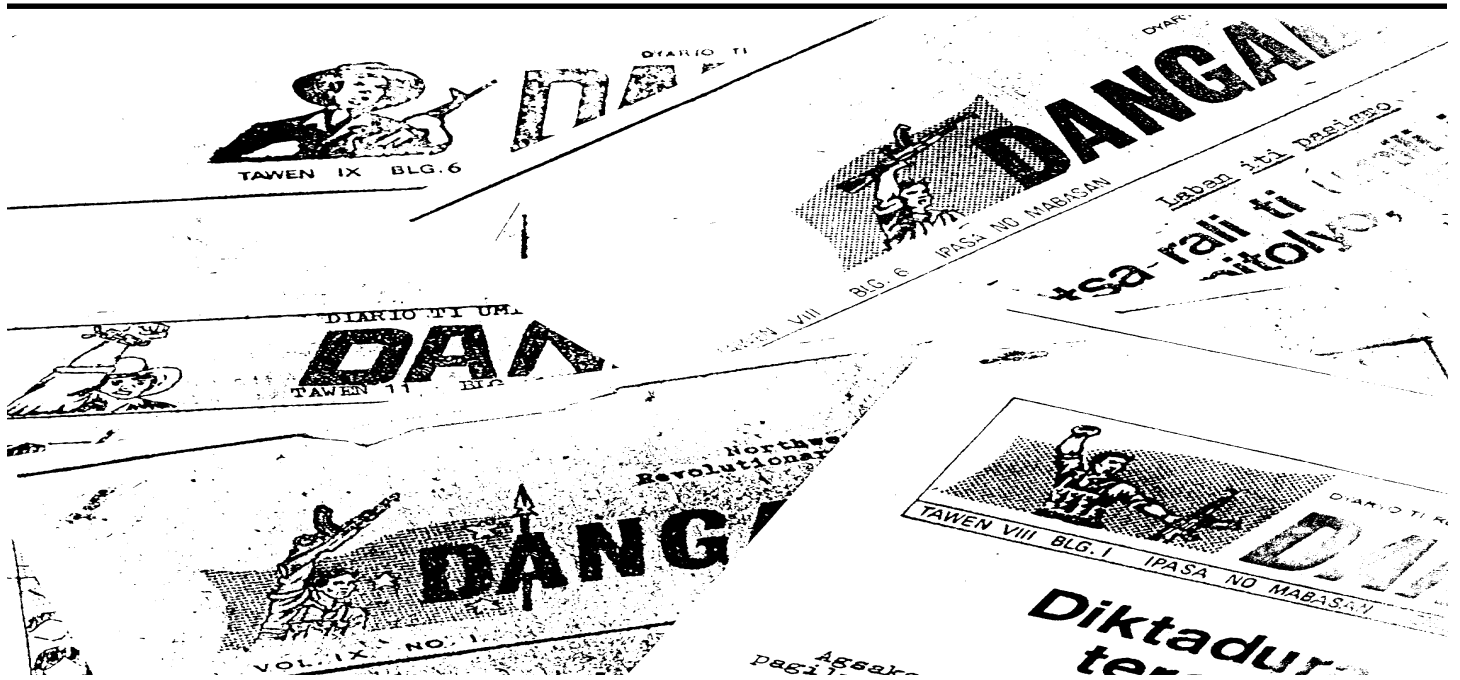
"Kasapulan unay a papigsaen tayo ti boses ti marigrigat; papigsaen ti rebolusyonaryo a pannakidangadang; ken papigsaen ti Dangadang."

sweldo da, dagiti protesta dagiti istudyante kontra iti awan-patengga a pananggato ti matrikula ken panagkaro ti kolonyal-komersyal nga edukasyon, dagiti panaglabsing ken panangigusugos ti pasista nga estado kadagiti kalintegan ti nakurapay a masa, ken dadduma pay--amin dagitoy ket minatmatmatan ken insursurat tayo kadagiti panid ti *Dangadang* iti nasurok maysa a dekada (1973-1983) tapno dumanon, ammuken ken mariing dagiti umili iti kakastoy a paspasamak.

Numan pay nagsardeng ti iruruar ti *Dangadang* idi 1984, inakem dagiti simmaruno a nabangon a dyaryo--kas iti *Gil-ayab* ken *Fetad*--ti panangidanon ti rebolusyonaryo nga impormasyon kadagiti umili. Timmulong met dagiti ligal numan pay progresibo a pagiwarnak tapno punuan ti kinaawan ti *Dangadang*. Ngem syempre, saan da a makarga ti rebolusyonaryo a panawagan gapu iti oryentasyon ken galad da a ligal ken dependsibo.

Ti *Dangadang* ket kadanggay ti NPA iti panangirusuat ken panangidur-as ti armado a dangadang kas kangrunaan a wagas ti pannakilaban (maikaddua ti ligal wenno parlamentaryo). Nailanlanad kadagiti panid ti *Dangadang* dagiti napaspa-samak ken ad-adal iti lablabanan nga pinagballigian (ken uray dagiti kinaabakan) ti NPA. Kasta met kadagiti addang nga idur-as ti agraryo a rebolusyon ken ti panangibangon ken panangpapigsa

kadagiti organisasyon ken bileg-pampulitika ti umili iti bambantay ken aw-away. Sinupsuportaran ti *Dangadag* dagiti addang tapno mabukel ken mapalawa ti Partido ken Nagkaykaysa a Prente ti Pagilian iti paset ti Ilokos ken Kordilyera.

Uray man pay naglabasen ti 24 a tawen manipud 1973 a nagrugian ti panagiwarnak ti *Dangadag* nagtultuloy a saan a nasolbar no di ket kimarkaro ti panagrigat ken pannaka-irurumen dagiti umili iti uneg ti nagsasaruno nga reaksyunaryo a turay--a kas iti diktadura nga US-Marcos, US-Aquino, ken US-Ramos.

Nagtalinaed ti kinabulok ti mala-pyudal ken mala-kolonyal a sistema ti pagilian. Iti agdama nagtutuo dagiti baro a nabukel nga kontra-umili ken kontra-nasyunal a linlinteg (ngem pabor kadagiti nabileg nga ganggannaet a kapitalista ken dasig ti asendero-komprador) tapno rauten ken pespesen ti kinabaknang, kabiagan, pigsa't-tegged dagiti anak-ling-et. Interamente a pukawen da dagiti demokratiko a kalinteg dagiti umili, dayaw ken soberanya ti pagilian.

Saan pay a naparmek dagiti ramut ken puon ti gasuten a tawen a panagrigat ti umili ken pagilian. Dagitoy ti ad-adda a dadakkel a gappuanan no apay nga agtultuloy ti rebolusyon iti linya ti nailian a demokrasya nga idadaulan ti Partido Komunista ti Pilipinas. Mairusrusuat daytoy babaen ti naunday a gubat ti umili nga ipagpagna ti NPA iti aw-away ken iti sidong ti nailian nga agkaykaysa a prente dagiti demokratiko a dasig ti mangmangged, mannalon, peti-burgesya ken nailian a burgesya.

Dagitoy met laeng ti gapuanan no apay nga rugian tayo manen nga iwarnak ti *Dangadag* babaen ditoy umuna nga isyu na ti 1997.

Gumiddan met ti *Dangadag* iti panangiwayat ti Maikadwa a Naindaklan a Tignayan ti Panagilinteg. Ti panagsubli ti *Dangadag* ket maysa nga addang ti panagilinteg. Kadagiti sumaruno nga isyu ti *Dangadag* idanon mi kadakayo dagiti damag ti pannagna ken balligi a magungun-od ti umili ken rebolusyonaryo a pwersa.

Ipinget ti *Dangadag*, kas rebolusyonaryo a dyaryo ti umili, a

sipupudno nga agserbi kadagiti umili ken mangsarming kadagiti innaldaw a kasasaad, rikna, ken rebolusyonaryo a tarigagay dagiti umili ti Amianan a Laud a Luson. Kasapulan unay a papigsaen tayo ti boses ti marigrigat; papigsaen tayo ti rebolusyonaryo a pannakidangadang ken papigsaen tayo ti *Dangadag*.

Kas met la ti naisurat ti *Dangadag* iti maysa nga isyu na idi "... adun a wagas ti panangrisut iti nakaro ken napaut a kinarigat ti umili ken pagilian ti ipatiltimon dagiti nagsasaruno a turay ken babaknang, ngem nakarkaro a nailumlom tayo iti kinaadipen ken panagrigat. Agarmas ka umili ken lumaban ka. Dayta laeng ti pamuspusam!"

Ituloy tayo inggana't balligi ti saan-pay-nalpas a baro a demokratiko a rebolusyon ti pagilian.

Agbiag ti Umili ti Amianan a Laud a Luson!

Agbiag ti Umili a Pilipino!

Arakupen ken suportaran tayo ti *Dangadag*!

Amin-a-Benneg ti Salun-at

ni Greg dela Paz

Ti panagasikaso ti salun-at ti masa ken Hukbo ket sigud a paset ti mano a tawen a panagrebrolusyon tayo. Inaramid ken agtultuloy nga ar-aramiden tayo a kanayon a nasalun-at ti tunggal kadwa ken masa iti sango ti agtultuloy a kinakurang ti agdama a sistema a pangsalun-at, iti uneg ti malakolonyal ken malapyudal a sistema ti gimong, ken iti sango dagiti rigat ken sakripisyo ti panagrebrolusyon. Isu a maisubli manen daytoy a paset ti Dangadang tapno agtultuloy a maiggeman ti umili dagiti sumagmamano a napapateg a kaammuan mainaig iti salun-at.

Matalakay ditoy dagiti wagas ti panagaywan ti salun-at ken kasano a malisian ti panagsakit. Talakayen met dagiti kadawyan a sakit ken kasano a maagasan dagitoy. Daytoy umuna nga isyu, talakayen tayo a kas pakauna ti depinision ti salun-at ken ti panagsakit.

Para kadagiti singasing ken saludsod mainaig iti salun-at, mabalin yo nga idanon iti kaasidegan nga organo ti Partido wenno yunit ti NPA, wenno ipatulod iti Dangadang.

TI SALUN-AT ket saan laeng a ti kinaawan ti sakit no di ket ti kabuklan a kinaimbag ti maysa a tao iti tallo nga aspeto: pisikal, mental, ken sosyal. Iti kasta, mataripato ti salun-at babaen iti panagannad iti bagi, panunot ken iti gimong. Iti bangir na, ti panagsakit ket ti kinaadda ti problema iti anyaman kadagtitoy nga aspeto.

Nadumaduma ti pagtaudan ti sakit. Mabalin nga agtaud iti pannakaiyanak (*congenital wenno in-born*) ken adda met ti agtaud iti maysa a pasamak iti biag (kas ti aksidente ken malnutrisyon). Adda dagiti sakit a matawid kadagiti nagannak wenno puli (kas iti *diabetes, asthma, schizophrenia*) gapu ta ti paggapuan dagitoy ket ti makunkuna a “*genes*.” Adda met dagiti sakit a makaakar (kas iti panateng, kamuras, ken tuko) gapu ta ti puon dagitoy ket ti kinaadda dagiti mikrobyo wenno *virus* iti

sumagmamano a paset ti bagi a mabalin a kumapet met iti bagi ti sabali a tao. Ti anyaman a problema iti uray maysa kadagiti nasao nga aspeto ket mangipaay ti sakit. Gapu ta ti suma ti tallo nga aspeto ti mangbukbukel ti salun-at, kasapulan a maaywanan ti tunggal maysa ditoy tapno mamaksimisa ti kabaellan ti maysa a tao.

Ti **pisikal a salun-at** ket maibatay iti istruktura ti bagi. Maibaga a nasalun-at ti pisikal nga aspeto no (1) kumpleto dagiti paset ti bagi, (2) nasayaat nga aggargaraw dagitoy a paset, ken (3) saan a nakaptan ti mikrobyo (*bacteria, virus, wenno parasitiko*) ti anyaman a paset daytoy. Ti sumagmamano a pagarigan ti panagsakit kangrunaan ti pisikal nga aspeto ket (1) pannakabullo (natukkolan ti tulang), (2) pannakabulsek (saan nga agkurkurri ti

panagkita), ken (3) panagketong (addaan ti *Mycobacterium leprae*).

Ti **mental a salun-at** ket makita iti panagkurri ti utek, no kasano nga agpanunot ti maysa a tao, kasano ti aramid ken panaggaraw na, ken no kasano na a kontrolen dagiti rikna na. Dagiti sumagmamano a pagarigan ti kinakurang iti salun-at iti mental nga aspeto ket (1) ti addaan *schizophrenia* (nakaro a panagsakit iti panunot nga agresulta iti sabsabali a pannakaawat ti reyalidad), (2) pannakaadik iti maiparit a droga wenno agas, ken (3) *major depression* (nakaro a kinaliday nga agresulta iti kinaawan panangipateg iti biag).

Ti **sosyal a salun-at** ket bukuklen ti pannakilang ti maysa a tao iti sabali nga indibidwal, dagiti grupo ti indibidwal ken dagiti institusyon ti gimong. Maysa daytoy a napateg a paset ti pangkabuklan a salun-at ti tao. Daytoy ket gapu ta ti pannakilang ken pannaki-relasyon iti sabali a tao ket saan a maisina a paset ti biag. Dagiti pagarigan ti soyal a sakit ket (1) panagdangran iti asawa, (2) diskriminasyon, ken (3) ti panaggundaway ti agar-ari a dasig kadagiti magunggundawayan a dasig.

Dagiti tallo nga aspeto ket saan a mapagsisina. Maapektaran ti tunggal maysa nga aspeto ti dadduma pay nga aspeto ti salun-at. Pagarigan ditoy ti sakit a malnutrisyon. Mabalina nga ibaga a kangrunaan a panagsakit daytoy ti pisikal nga aspeto. Ngem no naun-uneg nga amirisen, iti kasasaad nga agrigrigat ti umili ken saan a makagatang ti husto a makan, saan a mailibak a dakkel ti papel ti sosyal nga aspeto.

Kasta met iti sakit a maaw-awagan a *Brief Reactive Psychosis* a ti maysa a tao ket apagbiit nga agmauyong. Iti maysa a tukad ket panagsakit iti mental nga aspeto. Ngem no daytoy ket reaksiyon laeng iti

nakaro a panagrigrigat ti tao a nagsakit kas pagarigan iti pananglipit ti despotiko nga apo't daga iti maysa a nakurapay a mannalon, awan duadua a panagsakit iti sosyal nga aspeto daytoy.

Isu nga iti panagtaripato ti salun-at usaren tayo ti maysa a napadasen nga armas laban iti panagsakit maibilang ti (1) husto a nutrisyon, (2) imunisasyon, (3) kinadalus ti bagi, ti panunot ken ti aglawlaw, (4) mamagwayawaya a panagadal, ken (5) natibker a rebolusyonaryo nga organisasyon. Dagitoy ti mangpapiaksa ti resistansya laban iti panagsakit.

Ngem no kas pagarigan ta saan a nalappedan ket nagsakiten ti maysa a tao, saan met laeng nga umanay a maymaysa nga aspeto laeng ti taripatoen tayo. Amirisen tayo iti amin a benneg ti paggapagpuan ti sakit ken ikkan met daytoy ti amin a benneg nga agas. No ti maysa a tao ket addaan ti tuberculosis wenno TB (maysa nga impeksyon kadawyan iti bara), siguradoen a maparmek dagiti kimmamet a mikrobyo babaen kadagiti agas laban ditoy. Ngem suksoken met dagiti dadduma pay nga aspeto: Adda kadi dagiti lapped iti panagpanunot na? Naala na kadi ti sakit na iti sobra a panagteged? Ikkan isuna ti moral a suporta ken tulungan nga iramut ti rigat a sagsagabaen na iti bulok a sistema a mala-pyudal ken mala-kolonyal.

Ti dangadang tayo para iti salun-at ti umili ket saan nga agsardeng iti banag a medikal laeng. Magun-od ti amin a benneg a salun-at babaen laeng iti panangrebbek ti puon ti sakit iti amin nga aspeto na daytoy. Tapno naan-anay a magun-od tayo ti pudno a salun-at, pairtingen tayo ti panagtignay laban kadagiti ramut ti panagsakit iti sistema ti gimong ken iyabante ti dangadang agturong iti sosyalismo! ***

GLOSARI

Adalen Dagiti Baro a Termino

Adda sumagmamano a nauuneg a termino a nausar ditoy isyu ti panagsubli ti **Dangadang**. Kas tulong ken panangpalawa ti kaammuan, mainayon daytoy kas regular a seksyon ti dyaryo tayo.

bulk mining - makadadael a wagas ti panagminas gapu ta ti uneg ti bantay ket saan laeng a tunnel (usok) nu di ket nakalawlaw nga abot ti maaramid. Nagduma daytoy iti *open pit mining* nu sadinno a mabuldoser inggana mapatag dagiti intero a bambantay tapno maala ti kapitalista ti balitok. Iti met bulk mining, saan a masagid ti rabaw ti daga (tapno kano saan a maan-ano dagiti umili nga agnanaed iti rabaw ti daga.) Ta gayam, iti uneg ti bantay, dadakkel ken nalalawa nga abot ti makalkali babaen iti bulk mining. Pagam-ammuan ket margaay ti daga, agpuwak ti danum dagiti agnanaed iti ngato, ken maikali pay ketdi dagiti barbaryo iti abot. Ar-aramiden dagiti kapitalista daytoy tapno malusotan ti kalintegan iti daga dagiti umili nga agnanaed iti rabaw dagiti bambantay a maminminas.

CALC/CADC (Certificate of Ancestral Land/Domain Claim) -- kasuratan a mangipakpakita a ti maysa nga indibidwal, pamilya, wenno tribu ket ipakpakaammo na iti publiko a ti maysa a paset ti daga ket ancestral land na kano. Daytoy a kasuratan ket saan a titulo. Ti CALC/CADC ket saan a pammaneknek a tagikuana ti maysa nga indibidwal wenno

Maituloy iti p. 20

Maipanggep iti Aldaw ti Independensya

ni Lorena Bagnos

TI HUNYO 12 ket maselselebrar kada tawen kas “Aldaw ti Independensya” ti Pilipinas manipud iti kolonyalismo nga Espanyol. Daytoy ket indeklara ni Aguinaldo idi 1898 idia Kawit, Cavite. Idi met Hulyo 4, 1946, inted kano ti US ti independensya ti Pilipinas manipud iti kolonyalismo a US. Isu a manipud 1946 inggana 1962, Hulyo 4 ti selebrasyon ti Aldaw ti Independensya. Idi 1962, indeklara ti rehimen a Macapagal a maisubli ti Aldaw ti Independensya iti Hunyo 12.

Napateg a selebraran ti Hunyo 12, kangrunaan tapno mapadayawan ti masa nga umili ken dagiti makaili a dadaulo da a timmakder iti armado a dangadang ken nangibukbok ti dara iti tarigagay da a mawayawayaan ti pagilian manipud iti kinaranggas ken pannangidadanes dagiti kolonyalista nga Espanyol.

Ngem kalpasan ti panangideklara ni Aguinaldo ti bogus nga independensya idi 1898, simmangpet ti imperyalista a US a nangilaksid kadagiti rebolusyonaryo a Pilipino manipud iti panangagaw da iti Manila. Agsasaruno a rinaut ti US dagiti komunidad dagiti Katipunero. Isu a kasapulan a pabettaken ti gerra a Pilipino-Amerikano kas panangtultuloy ti 1896 Rebolusyon a Pilipino.

Intuloy dagiti umili ken dagiti dadaulo kas kada Apolinario Mabini ken Heneral Antonio Luna ti natibker a panangsupyat kadagiti imperyalista nga US a nangtakaw iti independensya

tayo, ken nangpapatay kadagiti makaili a Pilipino, ken nanglipit iti demokratiko a tarigagay tayo.

Independyente wenno nawaya kadi ti Pilipinas ita?

Ti klase ti independensya a naited idi 1946 iti umili a Pilipino ket nalawag nga iti nagan laeng. Ti kinapudo na, ti dati a kolonyal a turay ket nagbalin a mala-kolonyal. Kayat na saoen, inted ti US ti itsura nga independensya iti Pilipinas ngem di na kayat nga ipaganetget ti umili a Pilipino ti independensya da iti pulitika, ekonomya, kultura ken militar. Ti panangited ti independensya iti nagan laeng ket nalawag a mangpangudel ken ilisi ti pudno a tignayan ti nailian nga independensya iti umili a Pilipino. Manipud 1946 inggana ita, mapapaidaman tayo ti pudno nga esensya ti independensya.

Ipagpagarup ti sumagmamano a tattao nga adda ti independensya tayo gapu iti kinaadda ti nasaknap a lokal a burukrasya ken saan nga Amerikano ti nakatugaw kadagiti opisina ti gubyrno. Ipampamarang da met a ti sistema nga eleksyon ket pakakitaan ti wayawaya ken demokrasya. Ngem nalawag a ti eleksyon ket monopolyo

ken gunggundawayan dagiti agar-ari a dasig manipud pay idi.

Saan a maited wenno maisubli ti independensya ti maysa nga estado wenno tattao iti sabali a tattao. Saan a maited ti soberenya a kasla regalo. Saan nga umno nga iproklama para kadaytoy ti ganggannaet a presidente wenno ganggannaet a turay. Gaputa bigbigen laeng daytoy ti sabali nga estado wenno tattao. Ti independensya ket mairupir wenno mai-proklama laeng babaen ti umili mismo. Iti kasta ngarud, ti gubyrno nga US ket saan na a mabalin nga ited ti independensya ti umili a Pilipino. Bogus ti inted ti US nga independensya tayo.

Ti Aktwal a Kasasaad

Dagiti agsasaruno a tulagan ken tratado ti Pilipinas ken US ket mangipakpakita ti kinapudno a ti imperyalista a turay ket napeklan a mangipapaidam iti umili a Pilipino ti pudno a nailian a wayawaya ken demokrasya.

Ti ekonomya ti pagilian tayo, iti nabayag a panawen, ket sinukog ti imperyalismo nga US tapno agtalinaed a nakasanggir iti panag-export ti naata a materyales ken nakadependar iti import. Umip-ipus ti papet a gubyrno a Ramos iti pusisyon ti imperyalismo nga US iti GATT/WTO (General

Agreement on Tariff and Trade/World Trade Organization), pannakabukel ti APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation) ken dadduma pay nga internasyonal a banag.

Kontrolado dagiti monopolyo kapitalista nga US ken lokal a sangay da dagiti mayor nga industriya iti Pilipinas babaen dagiti Land Lease Act, Philippine Mining Act, kdp. Babaen iti Land Lease Act, mabalin a tagikuaen ti ganggannaet a kapitalista ti nalawa a daga iti 50 agingga 75 a tawen. Babaen met iti Mining Act, ti Pilipinas ket inlukat ti rehimen nga US-Ramos para iti nasaklaw ken makadadael a panagminas para kadagiti ganggannaet a monopolyo kapitalista.

Ti *Investment Incentives Act* ken *Tariff Reduction* nga ipatpatungpal ti rehimen ket mangited ti insentibo kadagiti ganggannaet a kapitalista nga agpuonan ditoy pagilian a saan nga agbayad wenno makissayan ti buwis a bayadan da. Makautang da pay ti pagpuonan kadagiti lokal a bangko ken mabalin da pay nga iyawid ti ganansya da iti anyaman a panawen a kayat da.

Iti pulitika, impudno daydi mismo a dati a Presidente Diosdado Macapagal nga ditoy Pilipinas, idikdiktar ti US ti mangabak a presidente ken diktaran nanto pay laeng diay mangabak.

Iti militar, dakkel ti panagdependar ti papet nga AFP iti tulong nga armas, ramit a panggubat, ken panagsanay manipud iti imperyalismo nga US. Adda dagiti Amerikano a mamalbalakad militar kadagiti napapateg a departamento ti reaksyunaryo nga hukbo. Dagitoy a mamalbalakad ket direkta a makibibiang iti estratehiko a panagplano ken panagtiktik ti reaksyunaryo nga hukbo.

Agtultuloy ti panagpusisyon dagiti tropa nga Amerikano ken ramit a

panggubat ti US iti Pilipinas babaen iti *Access and Cross-Servicing Agreement* (ACSA), Tratado nga US-RP iti Mutuwal a Depensa ken Katulagan nga US-RP iti Tulong Militar.

Iti Tratado nga US-RP iti Mutuwal a Depensa, mabalin nga usaren ti US ti Subic ken Cubi iti nagan dagiti joint operasyon. Iti met Katulagan nga US-RP iti Tulong Militar, agtaltalinaed ti *Joint US Military Advisory Group* (JUSMAG) nga isu't kangrunaan a parasanay militar ti reaksyunaryo nga AFP ken mangidikdiktar ti panagsuplay kadagiti armas ken ramramit a panggubat.

Babaen ti ACSA, mabalin a makibiang dagiti ganggannaet a pwersa militar iti sadinno man a paset ti Pilipinas. Ipatpatungpal ti rehimen nga US-Ramos ti ACSA iti bileg ti maysa nga ehekutibo a katulagan tapno malusutan ti pormal a katulagan a kasapulan nga aprubaran ti senado.

Iti kultura, nasaknap ti imperyalista nga impluwensya. Tapno maipasaknap daytoy, itantandudo da ti panagusar ti Ingles kadagiti eskwelaan, negosyo, ken iti guberno. Us-usaren da dagiti eskwelaan babaen iti panangkontrol kadagiti kurikulum ken libro tapno ipasaknap ti kolonyal a mentalidad. Napateg nga instrumento da dagiti radyo, sine, dyaryo, telebisyon, literatura, ken artes. Maikkan pay ti pribilehiyo dagiti ganggannaet nga artista a saan nga agbayad wenno bassit laeng ti bayadan da a buwis iti guberno. Epektibo nga instrumento da dagiti simbaan, aglalo dagiti pundamentalista a sekta, iti panangiaragawag kadagiti imperyalista nga impluwensya.

Kasano a Magun-od ti Pudno nga Independensya?

Naggibusen ti panawen ti nailian demokratiko a rebolusyon iti daan a tipo nga indauloan ti liberal a

burgesyia. Napaneknekan iti pakasaritaan a saan a kabaellan ti burgesyia nga itandudo ti interes dagiti demokratiko a dasig.

Itan ket panawen ti baro a tipo ti nailian demokratiko a rebolusyon nga idadauloan ti dasig a proletaryo. Ngem agtultuloy a padasen dagiti traydor ken oportunista a paayen ti rebolusyon. Isu nga masapul a riingen, organisaen, ken mobilisaen dagiti masa a mangmangged, mannalon, petiburgesyia.

Ti baro a tipo ti nailian demokratiko a rebolusyon ket panangituloy ti Rebolusyon a Pilipino iti 1896 ngem mas naab-abante. Dagiti batayan a problema ti imperyalismo, pyudalismo ken burukrata kapitalismo ket kasapulan a maparut babaen iti nalawa nga alyansa dagiti rebolusyonaryo a dasig babaen iti panangidaulo ti dasig a proletaryo.

Ngumatngaton ti baro a tipo ti nailian demokratiko a rebolusyon iti pagilian tayo. Ti umili iti lubong ket agwelwelga iti tunggal panagkaro dagiti galamay ti imperyalista nga US. Dagiti kapitalista a pagilian, nangruna ti US, ket agsagsagrap ti internal a krisis. Maad-adal dagiti umili iti lubong dagiti leksyon iti napalabas ken iti agdama. Ilablaban dagiti kolonya ken mala-kolonya ti pudno nga independensya.

Gapu ta ti proklamasyon ti Hunyo 12 ket saan a naiballigian ti rebolusyon, agtultuloy ti karit a sangoen ti umili a Pilipino nga itakder ken ilaban ti pudno nga independensya ken demokrasya. Apagballigi ti rebolusyon, maiyaramid ti inagurasyon ti baro a republika ken maiprolama ti pudno nga independensya. ***

DAMDAMAG ken ADAL

ni Ka Gardo Tangguyob

BOGUS NGA AWTONOMIYA IDIAY MINDANAO

BOGUS TI NABUKEL NGA AWTONOMIYA idiyay Mindanao. Saklaw ti Autonomous Region of Muslim Mindanao (ARMM) ti uppat a probinsya - Sultan Kudarat, Lanao del Norte, Sulu, ken Tawi-Tawi. Babaen iti naluto nga eleksyon, ti napili a gubernador ti ARMM ket ni Nur Misuari, dati a pangulo ti Moro National Liberation Front (MNLF) a nakikumplot iti reaksyonaryo a gubyerno ni Ramos kalpasan iti *peace talks* da. *Ti pudno ket insuko laeng ni Misuari ti pannakidangadang ti MNLF.*

Ita pay laeng ket marikna ti masa a mannalon iti ARMM nga awan pulos dimmur-asan ti kasasaad da. Isu latta nga agtultuloy ti problema da iti daga nga isu't kangrunaan a puon ti riribuk idiyay.

Iti mismo a datos ti ahensya ti gubyerno a Department of Agrarian Reform, nasurok kakapat (1/4) ti taltalon idiyay ket tengngel dagiti apo't daga. Inamin da pay nga ti mismo a programa ti DAR para iti reporma nga agraryo ket saan a nagballigi. Kaaduan kadagiti apo't daga ken komprador burgesya ket impalaksid da ti daga da iti saklaw ti reporma kas kadagiti sumaganad:

- * Kenram Philippines, Inc. - 1,000 ektarya
- * First Southernlands Development Corporation - 830 ektarya
- * DAO Plantation Co. - 600 ektarya

Inaprubaran met a dagus ti DAR ti pannakalaksid dagitoy. Bogus la ngaruden ti awtonomiya da, bogus pay ti land reform, palpak pay!

Nalawag ti adal manipud ditoy a kapadasan ti Mindanao: saan nga magun-od ti pudpudno nga awtonomiya agingga't agtultuloy ti mala-pyudal ken mala-kolonyal a sistema ti pagilian.

ITI SABALI A BANGIR, adu kadagiti soldados ti MNLF ti nadismaya kenni Misuari ken iti makunkuna nga awtonomiya ti Mindanao. Nagrugi idi Disyembre 1996, adda sangapulo a ribu (10,000) a kameng ti MNLF a bimmangir iti karibal da nga Mor Islamic Liberation Front (MILF), awit da ti armas da. Manamnama nga manayunan pay daytoy ti 7,000.

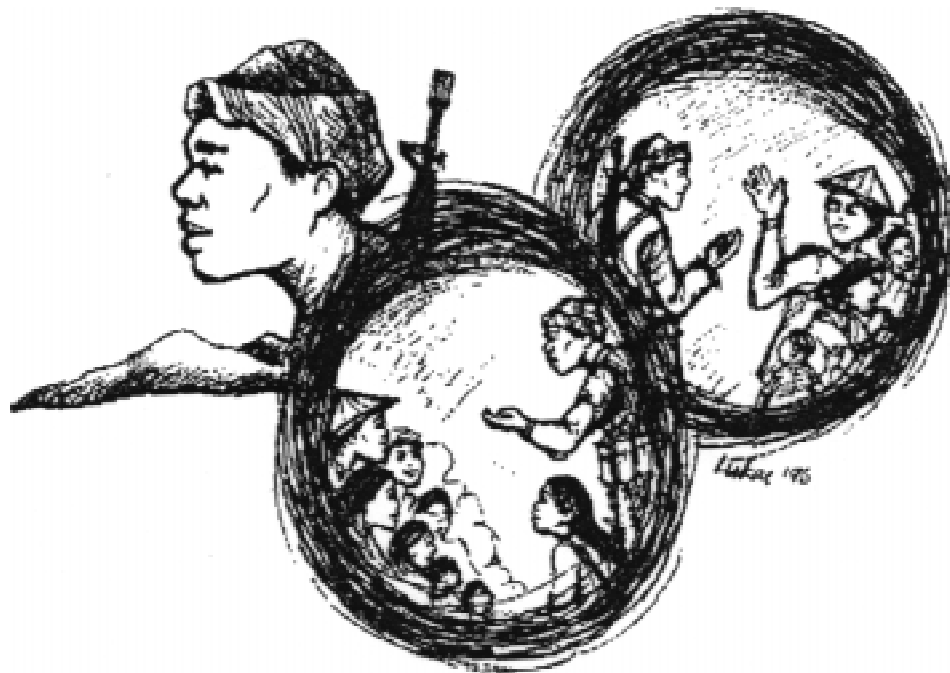
Kuna ni Ghadzali Jaafar, bise-pangulo ti MILF para iti pulitikal a

bambanag, a daytoy ket gapu iti palalo a pannakadismaya da iti panagsuko ni Misuari, ken ti saan a pannakagun-od dagiti inkari ti gubyerno nga awtonomiya para iti umili a Moro. Maysa pay ket ti saan a pannakaipatungpal dagiti inkari ni Misuari kadagiti kameng ti MNLF kas iti pagtegedan.

Ti MILF ket dati a maysa a paksyon ti MNLF a simmina gapu iti pannagdumaan da ti linya a pampulitika. Agtultuloy pay inggana ita ti MILF nga mangilablabaan para iti panangipatakder ti estado a Muslim iti Mindanao.

Ipagpanpannakel ti MILF nga addaan dan ti 350,000 a pwersa.

Maysa manen a napateg nga adal ti maadaw tayo ditoy a pasamak: ti riribuk iti gimong ket saan a masolbar babaen iti saan-a-nainkalintegan a pannakitulag wenno pannakikumplot

pay ketdi iti reaksyonaryo a gubyerno. Uray pay agbalin a mayor, gobernador, wenzo Presidente ti Pilipinas ti maysa a dati a rebelde nu saan met a nabaliwan ti intero a sistema, agtultuloy nga agtalinaed dagiti problema, krisis, ken riribuk ti umili. Ti pudno a kapya ket magun-od laeng babaen iti rebolusyon, saan a babaen iti saritaan iti kapya (*peace talks*) nga agturong iti panag-ibbat iti armado a pannakidangadang ken pannakikumplot kadagiti managgundaway ken manangidadanes a dasig - kas iti napasamak kenni Nur Misuari kenni Conrado Balweg.

Kas araramiden ti NDF, mabalin met a sumrek iti saritaan iti kapya ti maysa a pudno a rebolusyonaryo nga organisasyon, ngem saan nga isuko ti laban ken pwera, ken ibbatan ti armas. Mabalin met nga ag-ceasefire ken agaddan dagiti tulagan iti baet ti maysa a rebolusyonaryo nga organisasyon ken ti reaksyonaryo a gubyerno, nu laeng adda magun-od a pudno ken napateg a ganansya para iti rebolusyon ken maitultuloy pay ti rebolusyonaryo nga organisasyon ti pannakidangadang inggana balligi.

KINONDENA TI NDF TI REHIMEN A RAMOS ITI PEACE TALKS

“ULBOD KEN agpampamarang a pabor iti kapya.” Daytoy ti panangiladawan ni Luis Jalandoni a chairman ti NDF panel a makisangsango kadagiti pannakabagi ti reaksyonaryo a gubyerno ti Pilipinas para iti saritaan iti kapya (*peace talks*).

Daytoy a panangkondena ket batay kadagiti panagraut ti pasista a tropa ti militar kadagiti masa a sibilyan ken NPA iti nadumaduma a

lugar ti Pilipinas nupay nakapakat ti makunkuna a *unilateral ceasefire* ti gubyerno babaen iti SOMO (*suspension of offensive military operations*) - panangisardeng kadagiti opensiba nga operasyon militar.

Ti SOMO ket naideklara iti napalabas a Disyembre ken na-extend inggana Abril 6, 1997. Ngem kabayatan daytoy, nadumaduma nga opensiba ti inwayat ti AFP kontra iti NPA, kas idia Kalinga idi Enero 29, 1997 (kitaen ti kanaig a pablaak ditoy nga isyu ti Dangadang), ken idia Sorsogon idi Disyembre 1996 ken idi Pebrero 1997.

Malaksid kadagitoy, nagtultuloy dagiti operasyon militar kadagiti probinsya nga adda ipatpatungpal ti gubyerno a proyekto kas kadagiti minas, troso, ken dam ditoy Kordilyera ken idia Mindanao. Kaspangarigan, idi March 19, binombombaan ti helikopter ti 68 IB dagiti barbaryo idia Santa Cruz, Zambales. Inispreyan ti bala ken tinakawan da dagiti balbalay ti masa a nagbakwet.

“Ti kina-ayup dagiti soldados ti gubyerno a mangraut kadagiti sibilyan ket pammaneknek ti awanan-kinapudno ti rehimen a Ramos a maki-negosasyon tapno magun-od ti nainkalinteg ken napaut a kapya ditoy pagilian. Pammaneknek a dagiti inisyatiba na iti kapya ket gimik a saywar laeng. Kasano nga ibaga ti rehimen a Ramos a seryoso daytoy iti negosasyon iti kapya nu saan na mismo a matungpal ti indeklara na a sispayr?” nayon nga imbaga ni Fidel Agcaoili, miembro ti NDF panel.

Apay ngarud nga itultuloy met ti NDF ti *peace talks*? Daytoy ket tapno ipakita iti umili ti pagilian ken iti lubong ti sinseridad dagiti rebolusyonaryo a pwera babaen ti

NDF, a gun-oden ti pudpudno ken napaut a kapya iti maysa a bangir. Awan ilusyon tayo nga sipapalubos nga ited ti reaksyonaryo dagiti kiddaw tayo. Ngem iti sabali a bangir, ti peace talks ket maysa a wagas ti panang-ekspos iti pudno a galad ti reaksyonaryo a gubyerno. Ti peace talks ket maysa a legal a wagas tapno magun-od ti NDF ti pannakabigbig ti sangalubungan.

PANAGRAUT DAGITI IMPERYALISTA ITI MINAS

NASUROK INNEM A MILYON (6,000,000) nga ektarya ti Pilipinas ket inaplayan dagiti imperyalista a korporasyon ti minas iti FTAA wenzo *Financial Technical Assistance Agreement*.

Batay iti linteg a Mining Act a pinirmaan ni Ramos idi 1995, adda karbegan dagiti imperyalista nga agawen ken tagikuaen ti daga dagiti umili a Pilipino - saan laeng a ti maminas nu di ket pati ti kayo ken danum. Kasta launay ti kinabulok ti gubyerno - saan na laeng nga ilaklako ti Pilipinas; bargeyn nga it-ited na kadagiti dayuhan. Libre da iti kaaduan a buwis, libre da nga iyawid ti amin a ganansya da, libre da a gundawayan ti lokal a pagutangan, libre da nga idiktat na nababa a sweldo ti mangmanged, libre da a mangpapanaw kadagiti umili aglalo dagiti nailian a minorya ken settler kadagiti banbantay.

Nasurok 67 nga FTAA nga inaplayan ti 22 nga imperyalista a korporasyon ti Canada, Australia, ken US. Duapulo ket lima (25) nga FTAA ket adda idia Mindanao. Naaprubaran ti aplikasyon ti Arimco, Western Mining Corporation, ken

Newcrest Exploration. Saklawen dagitoy ti 297,605 ektarya.

Ti Newcrest ket madama nga agsursurbey ditoy Kordilyera. Ti Western Mining ket addaan ti open-pit mining idia y Davao del Sur, Mindanao iti nagtaudan a daga ti nailian a minorya. Manipud Oktubre 1994, binombombaan ti pasista a militar ti barbaryo idia y. Inusar ti kabusor ti Bronco, Howitzer, ken mortar tapno maparmek ti panagsupyat ti umili iti imperyalista a minas. Nasurok 2,000 nga umili ti napapanaw. Adu kanyadan ti nag-NPA tapno salakniban ti daga da.

Malaksid iti FTAA, adda pay 170 a korporasyon a nagaplay para iti Mineral Production Sharing Agreement (MPSA) a mangsaklaw ti nasurok 723,000 ektarya idia y Eastern Mindanao. Innem kadagitoy ti inaprubaran ti gubyrno. Iti FTAA, maksimum nga ited ti gubyrno ket 100,000 ektarya. Iti MPSA, ti maksimum ket 8,100 ektarya. Kaaduan kadagiti agaplay iti MPSA ket opisiales ti gubyrno ken militar.

Idia y Kayapa, Bambang, Bayombong (Nueva Vizcaya), Bokod (Benguet), ken Maddela (Quirino), inaplayan met ti Connaught Resource Corporation ti 32,076 ektarya a pagminasan. Iti amianan daytoy a konsesyon, inaplayan met ti Climax Arimco Mining ti 25,000 ektarya.

Mainaig ditoy, idia y met Tagum, Davao del Norte, nasabidongan ti kaaduan nga umili gapu iti *mercury* ken *cyanide* a naggapu iti minas. Batay iti report idi Pebrero 1997, iti 1,500 estudyante nga apektado, 184 pay laeng ti natsek-ap ken napanekekan a nasabidongan. Saan pay a natsek-ap ken naagasan ti adu nga umili. Ti bayad ti medikal nga

eksaminasyon ket P4,000 kada tao. Ti agas ket P18,000 kada pasyente.

Kadagiti lugar nga adda minas, bagsak ti apit dagiti mannalon nu sadinno nga agayos ti karayan a pangibelbellengan ti minas ti rugit. Isu nga uray dagiti umili iti patag ket madanagan iti epekto dagitoy imperyalista a minas. Nalawag ti adal ditoy: kasapulan ti nagkaykaysa a panagsupyat ti umili iti banbantay ken kapatagan a pareho a madangranan gapu iti manangdadael a panagminas.

PANAGASAK TI PANAGTROSO IDIA Y MINDANAO

ADDA 29,000 EKTARYA a nagtaudan a daga ti Ata-Manobo, nailian a minorya idia y Mindanao. Daytoy ket indeklara ti Alcantara & Sons (ALSONS) kas Industrial Forest Plantation a pagtrosoan. Ti ALSONS ket sanikua ni Tomas Alcantara nga undersecretary ti Department of Trade & Industry, ken chairman ti Board of Investments ti gubyrno ni Ramos.

Tapno maagaw ti daga dagiti Lumad a tribu ti Ata-Manobo, us-usaren ti ALSONS ti panangallilaw ken ranggas. Allilawen da ti umili a sumuporta iti logging babaen iti P2.3 milyon a pondo a naggapu iti USAID para iti nadumaduma a repormista a proyekto. Mangibukbok da iti pondo para iti proyekto tapno maawis ti umili nga ipalubos ken saan a sumupyat iti panagtroso.

Kagiddan na, us-usaren da met ti soldados ti 64th IB ken dagiti security guard ti ALSONS a manglipit iti sinnoman a sumupuyat. Salsalakniban dagitoy a tropa ti interes ti agturturay a dasig. Isu't mangpapanaw kadagiti rinibu nga umili iti nagtaudan da a daga.

Daytoy ti maysa a nalatak nga ehemplo ti burukrata kapitalismo: usaren dagiti agturturay ti posisyon da iti gubyrno tapno agpabaknang. Kagiddan na, usaren da ti pasismo ken repormismo tapno maipatungpal dagiti interes da.

RPA A SIMMINA ITI NPA, MABURBURAK, AGRUPRUPSA

MARIRIBUKAN TI BASSIT a bunggoy ti *Revolutionary Proletarian Army* (RPA), dati nga NPA a simmina idi split ti 1992.

Ti RPA ket mabirukan idia y Negros. Agtultuloy nga ipapati da ti militarista a linya. Isu nga iti nabiit, pinatay da ni Nelson Montejo, maysa a dati a kadwa da a nangitaray iti uppat nga armas ken simmurender iti gubyrno.

Impudno ti maysa pay a kadwa da a natiliw ti AFP, ni Jimmy Catilogo, nga umad-adu ti bilang dagiti mismo a pwera da a patpatayen ti RPA.

Gapu ditoy ken dadduma pay a militarista nga aramid, adu ti madisdismaya a kameng ti RPA. Kuna ni Catilogo nga adda maysa platun ti RPA a nagplano nga agsubli iti NPA ngem naduktalan ken naparitan. Agtultuloy a mapukpukaw ti talek da iti maysan maysa.

Talaga nga awan ti pagturonan dagiti rebisyonista a traydor, di-aglinlinteg, ken aginkukuna a rebolusyonaryo ken proletaryo. Pammaneknek daytoy ti kinahusto ti Maikaddua a Naindaklan a Tignayan tayo iti Panangilinteg. Pammaneknek nga ti kamali a linya ket agturonan iti pannakapaay.

**1997 BADYET TI PILIPINAS
MAIKONTRA ITI UMILI,
PABOR KADAGITI
AGTURTURAY**

ITI 1997, P57.6 bilyon ti ibayad ti Pilipinas para iti interes dagiti utang na kadagiti imperyalista a bangko. Daytoy ket 13 porsyento ti intero a badyet. Arig na nga iti kada aldaw, P157,808,219 ti baybayadan tayo para iti interes ti utang, saan pay a kabilang ti puonan.

Dayta a gatad ket makagatang ti nasurok uppat a milyon a nuwang. Wenno umanay kuma daytan tapno makaipatakder ti saggaysa a klinika iti amin a baryo ditoy Pilipinas. Wenno sobra dayta a panggastos iti matrikula ti 2 milyon nga ubbing inggana malpas da ti kolehiyo.

Ngem sadinno ti papanan dayta a kaadu a kwarta nu di nga dagiti agum nga imperyalista? Ken sino ti nakaraman iti benepisyo dagiti nga inut-utang ti gubyrno nu di nga dagiti burukrata kapitalista ken dadakkel a burgesya kumprador?

Ti dadduma pay a papanan ti 1997 badyet ti Pilipinas (a naggapu iti baybayadan ti umili a buwis) ket: P56.1 bilyon para iti DECS, P53.8 bilyon para iti DPWH, P39.9 bilyon para iti militar (DND), P22.8 bilyon para iti DILG. P11 bilyon laeng ti mapan iti salun-at (DOH).

Agpayso nga dakkel ti badyet para iti DECS. Ngem kurang latta daytoy kumpara iti aktwal a kasapulan ti umili. Ken nu amirisen ti galad ken kalidad ti edukasyon ti pagilian, daytoy ket kolonyal, komersyalisado wenno nangina, ken manangirurumen. Kayat na a saoen, ti edukasyon ket saan a maiturturong iti panagserbi iti

masa nu di ket panagserbi iti interes dagiti agturturay a dasig.

Ti met badyet ti DPWH ket masansan a makurakot. Isu't gapu nga adu ti saan a malmalpas a kalsada, rangtay, ken dadduma pay nga imprastruktura. Nu adda man dumanon iti sulsuli a baryo, kadawyan ket waiting shed tapno adda laeng maipakita da a nakausan ti pondo.

Ti badyet ti militar ket agsubli iti umili kas bala, bomba, mortar a pangpatay. Nu adda man iyaramid dagiti pasista a tropa a makunkuna a *civic action* kas iti agas ken panagaramid iti kalsada, dagitoy ket pangallilaw ken saywar.

Agingga't saan a ti masa a mangmanged, mannalon, ken dadduma pay a maidaddadanes ken magunggundawayan a dasig ti adda iti poder, ti badyet ti Pilipinas ket agtultuloy nga agserbi iti interes dagiti reaksyonaryo.

**PANNAKALUGI TI PILIPINAS
ITI LINNAKUAN ITI RUAR TI
PAGILIAN NGIMMATO
MANEN**

DAKKEL MANEN ti lugi ti Pilipinas iti linnakuan na kadagiti dadduma a pagilian. Iti 1996, daytoy ket \$11.786 bilyon, kumpara idi 1995 a \$9.091 bilyon.

Kayat na a saoen, dakdakkell ti bayad dagiti imported a produkto a sumsumrek ditoy Pilipinas kumpara iti bayad kadagiti produkto nga i-export

wenno ilako tayo kadagiti dadduma a pagilian.

Tapno nalawlawag pay a maawatan daytoy, iyarig tayo ti Pilipinas iti maysa a baryo. Nu rumuar dagiti mannalon iti baryo agturong iti poblasyon, nadagsen ti baklayen da a naata a produkto (nateng, prutas, bukel). Nu ilako da daytoy, bassit laeng a gatad ti maala da (kas iti nababa a gatad dagiti naata a materyales a pang-export ti Pilipinas). Nu agawid dan, bassit laeng a supot ti awit da. Ti gatangen da nga mantika, baterya, bado, ken dadduma pay a kasapulan ket nag-ngina (kas kadagiti naaramid a produkto nga imported). Saan pay a bumatog ti balor ti ginatang da iti balor ti inlako da a bunga ti ling-et ken bannog da. Ti agganansya, awan sabali nu di nga ti komprador a komersyante ken middleman a mangatang iti produkto ti mannalon iti nalaka ken mangilako kadagiti nangina a tagilako.

Daytoy a pannakalugi ti Pilipinas ket agtultuloy a mapaspasamak manipud pay idi tiempo ti kolonyal a turay ti imperyalista nga Amerikano. Isu't makunkuna a neo-kolonyal a galad ti linnakuan a pagganansyaan dagiti imperyalista, komprador burgesya, ken apo't daga. Atrasado ti ekonomya ti pagilian gapu ta awan ti industriyalisasyon. Isu't gapu nga managdependar latta ti Pilipinas kadagiti imported a produkto dagiti imperyalista. Ditoy tayo a maadal ken makita nga ti imperyalismo ket

TAWEN	IMPORT	EXPORT	Depisit (Lugi)
1995	\$26.538 bilyon	\$17.447 B	\$9.091 B
1996	\$32.328 bilyon	\$20.543 B	\$11.786 B

apektaran na inggana kadagiti sulsuli a baryo.

Isu nga awan ti manamnama tayo iti ibagbaga ni Ramos nga industriyalisasyon babaen iti Philip-pines 2000. Ti kaagpaysona, ti Philip-pines 2000 ti en grande a panangilako ti pagilyan tayo a Pilipinas kadagiti nabibileg a pagilyan kas iti US ken Ja-pan. Ti pudno nga industriyalisasyon ket mapasamak laeng nu agballigi ti nailian-demokratiko a rebolusyon a mangpugsat iti nasao a neo-kolonyal a galad ti linnakuan.

GANDAT NI RAMOS NGA ITULTULOY TI TURAY NA

IPAPATI NI Heneral Fidel Ramos nga agtultuloy kas Presidente ti Pilipinas uray pay ipagel ti bukodda a linteg. Batay iti bukod da a Konstitusyon, ti maysa a presidente ket agbayag laeng iti innem a tawen. Rumbeng ngarud kuma nga umikkat ni Ramos nu umay nga eleksyon ti 1998 nu masurot ti naibaga a Konstitusyon.

Ngem saan a mapnek ti bunggoy ni Ramos. Ar-aramiden da amin a pamuspusan tapno makatugaw manen iti innem pay a tawen (inggana tawen 2004). Nu saan man a makalusot daytoy a plano da, nakasagana met dagiti manok da kas ni Heneral Renato de Villa ken Speaker Jose de Venecia a tumaray kas Presidente.

Isu't gapu nga padpadasen ni Ramos ken dagiti kabunggoy na a baliwan ti reaksyonaryo a Konstitusyon ti Pilipinas tapno mapalubusan isu a tumaray manen kas Presidente. Bulok la ngaruden ti Konstitusyon ti Pilipinas, kayat da pay a pakarkaruen.

Maysa a wagas a pinadas ti bunggoy ni Ramos ket ti PIRMA

wenno "People's Initiative for Reform, Modernization, and Action."

Nagpapirma daytoy nga organisasyon ti petisyon, ngem nabisto ti panagallilaw ken anomalya a gandat na -- ibaga da nga surbey kano ti gubyrno, wenno libre a sabon ti maawat dagiti agpirma. Iti kamaudianan, kapilitan a winaswas ti Korte Suprema daytoy a petisyon gapu ta saan a nainkalinteg. Numanpay kasdiay, pilpiliten latta ti Malacanang a baliwan ti Korte Suprema ti desisyon na.

Iti bangir daytoy, sangkabaga ni Ramos nga awan plano na a tumaray manen kas Presidente. Kanayon na nga ilibak a kayat na a mabaliwan ti Konstitusyon. Ngem inamin na met laeng kadaytoy naudi nga aldaw. Kaipapanan na nga inamin na nga inulbodan na ti umili a Pilipino.

Kapada ni Ramos daydi kasinsin na a Ferdinand Marcos - inggana idi Setyembre 20, 1972 ibagbaga ni Marcos nga awan ti martial law. Kabigatan na, indeklara na ti martial law.

Maysa pay a taktika tapno agtultuloy ti turay ni Ramos, dandani amin nga apoyntaran na kadagiti kangatuan a posisyon iti gubyrno ket naggapu iti AFP - dagiti kabunggoy na a militar. Iti nabiit, pinili na ni Heneral Arturo Enrile kas sekretaryo ti DOTC (*kitaen ti kanaig a damag ditoy nga isyu*).

Maysa manen a taktika a padpadasen da ket panangbaliw iti petsa ti 1998 eleksyon tapno maiyaramid nu tawen 2001.

Any a ti maadal tayo ditoy? Saan a mapagtalkan ti sao ken kari dagiti reaksyonaryo a dasig. Nalawag ti kagagalad da - saan da a basta-basta ibbatan ti turay. Mismo nga linteg da

ket baliwan da nu daytoy ket makalapped iti interes da.

PRESYO TI LANGIS KEN GASOLINA AGTULTULOY A NGUMATO

NAKASKASDAAW a namin-ano nga naipangato ti presyo ti gasolina ditoy Pilipinas nupay iti dadduma a pagilian iti lubong ket bimmaba pay ketdi. Ngem saan a nakaskasdaaw nu amirisen tayo nga ditoy Pilipinas, tengngel ti tallo nga agkukumplot a korporasyon ti gasolina: ti Shell, Petron, ken Caltex.

Singsingiren ti gubyrno ti buwis dagiti imperyalista ken komprador burgesya a makintengngel kadagitoy a korporasyon. Ngem imbes kuma nga aggapu iti bulsa da ti pagbayad da iti buwis, ipabpabaklay da daytoy kadagiti umili a gumatgatang ti gasolina. Kada P100 a gatangen ti umili a gasolina, P50 ditoy ket buwis.

Sipapalubos ken siaayat pay ketdi ti gubyrno ditoy tapno makolektar na ti buwis a kurakuten na. Pinirmaan payen ni Ramos ti Republic Act 8180 para iti *oil deregulation*. Kayat na a saoen, maited kadagiti korporasyon ti gasolina ti pammalubos a mangikeddeng iti presyo ti produkto da, nu mariknada a kasapulan nga maingato wenno manayunan pay ti ganansyada.

Makita ditoy ti panagkumplot ti agturturay a dasig kadagiti imperyalista nga amo da. Pareho da nga agganansya manipud iti agsisinnaruno a panagnagato ti presyo ti gasolina. Kadawyan pay a sumurot a ngumato ti dadduma pay a tagilako basta ngumato ti presyo ti gasolina. Nalawag ti panangisakripisyo da iti umili para iti bukod da a bagi.

Militarisasyon ti Sibilyan a Burukrasya

Batay laeng kadagiti burgis a pablaak, ti sumaganad dagiti dati nga upisyal a militar nga agtartarabahu iti sibilyan a burukrasya ita:

Iti uneg ti *Department of Transportation & Communication (DOTC)*:

Maj. Gen. Carlos Tañega, chief, Air Transportation Office

Brig. Gen. Manuel Bruan, chief, Land Transportation Office (LTO)

Brig. Gen. Benito Diamos, manager, Mactan International Airport

Brig. Gen. Francisco Atayde, manager, Ninoy Aquino Intl Airport (NAIA)

PAF Officer Panfilo Villaruel, President, Phil. Aerospace Devt Corp

Col. Jose Dado, Gen Manager, Phil Natl Railways (PNR)

Rear Adm. Pio Garrido, Administrator, MARINA

Commodore Carlos Agustin, general manager, Phil Ports Authority

Iti uneg mismo ti gabinete ni Ramos:

Renato de Villa, Secretary, Dept of Natl Defense (DND)

Jose Almonte, National Security Adviser

Gregorio Vigilar, Secretary, DPWH

Alexander Aguirre, chief, Presidential Management Staff

Arturo Enrile, Secretary, DOTC

Iti met *foreign service*:

Gen. Manuel Yan, Ambassador

Thelmo Cunanan, Ambassador to Cambodia

Ernesto Gidaya, Ambassador to Korea

Romulo Espaldon, Ambassador to the Middle East

Dadduma pay a dati nga upisyal ti militar iti uneg ti burukrasya:

Gen. Romeo David, president, Clark Developmentt Corp (CDC)

Gen. Nicasio Rodriguez, Vice-President, CDC

Brig. Gen. Antonio Lukban, manager, Clark Internationall Airport

Col. Aniano Desierto, Ombudsman

Brig. Gen. Emiliano Templo, general manager, IBC-13 TV

Honesto Isleta, Press Undersecretary

Virgilio Marcelo, Undersecretary, DENR

Guillermo Parayno Jr., commissioner, Bureau of Customs

Feliciano Gacis Jr., Undersecretary, DND

Cesar Bello, Undersecretary, DND

Romeo Zulueta, Assistant Secretary, DND

Renato Valencia, Administrator, Social Security System (SSS)

Rogelio Luis, president, Phil Natl Oil Company (PNOC)

Jose Magno, chairman, Govt Service Insurance System (GSIS)

Alfredo Filler, director, Natl Intelligence Coordinating Agency (NICA)

Javier Carbonnel, chairman, Videogram Regulatory Board

Ken syempre, ti kangatuan a dati nga upisyal ti military iti pagilian ita, ni Heneral Ramos mismo.

Mailaksid pay ditoy listaan dagiti dati nga upisyal militar iti kungreso ken lukal a gubyerno kas ni Honasan, Aguinaldo iti Cagayan, Fariñas, kdpay. ***

Ti *Dangadang* ti rebolusyonaryo a dyaryo iti Amianan a Laud a Luson. Rumuar daytoy kada tallo a bulan. Tapno mamaksimisa ti usar ti *Dangadang*, mayat nga usaren dagiti artikulo para iti propaganda ken kadagiti kolektibo a panagadal. Mayat met nga ipasa ti kopya iti dadduma kalpasan a mabasa.

Dawaten ti istap ti *Dangadang* dagiti dillaw ken singasing kasilpo kadagiti linaon, termino, biswal a nausar iti *Dangadang*. Dawaten mi met nga agipaw-it kayo kadagiti damdamag, istorya, kanta, daniw, biswal, ken dadduma pay nga artikulo tapno mapabaknang ti *Dangadang* tayo.

GLOSARI

Manipud iti p. 11, kolum 3

grupo ti daga, gapu ta “claim” wenno pablaak laeng daytoy. Programa daytoy ti reaksyonaryo a rehimen babaen iti DENR tapno allilawen dagiti nailian a minorya. Babaen iti CALC/CADC, ipagarup ti umili nga maisigurado ti panangtagikua da iti nagtaudan da a daga. Ta gayam, awan serbi daytoy nu di a mangited iti riribuk ket risiris iti baet dagiti umili ken tribu kasilpu iti daga ken bugis wenno beddeng (boundary) dagiti teritoryo. Kabayatan na, alisto met dagiti komprador-apo’t daga ken imperyalista a mang-agaw kadagita a dagdaga para iti dam, minas, wenno troso.

Etnosidyo -- pannakagudas ti biag dagiti nailian a minorya babaen iti nakaro unay ket tuloy-tuloy a militarisasyon nu sadinno a mapapanaw dagiti umili manipud iti nagtaudan da a daga (dislokasyon, relokalasyon), mabulabog wenno maiparit ti gagangay a taray ti kabiagan da (mabuteng ti umili nga mapan agtalon, aguma, aganup, mangiyaramid kadagiti nainsigudan a ritwal wenno ug-

ugali), maguddua-guddua ti umili (babaen iti CI, CAFGU, kdp), maburak dagiti nainsigudan a sosyo-politikal a sistema (maidadan dagiti pangat, panglakayen, lider masa), labsingen dagiti pasista nga AFP/ PNP dagiti nainsigudan nga ug-ugali (kas iti teer), kdp.

flexible labor policy - patakaran dagiti kapitalista tapno malusotan dagiti mismo a linteg ti gobyerno a pabor kuma iti mangmanged. Kabilang ditoy ti panagpatged kadagiti mangmanged kas kontraktwal imbes a regular tapno nababbaba ti sweldo da ken saan da a makaorganisa iti unyon.

FTAA (Financial Technical Assistance Agreement) -- wenno tulagan iti baet ti imperyalista ken gobyerno a tumulong kano dagiti gangannaet a korporasyon a mangited iti pinansya wenno teknikal a banag partikular iti panagminas - manipud panagbiruk iti minas, surbey, panangitakder iti minas, kdp. Iti ababa a sao, iluklukat ti reaksyonaryo a gobyerno ti intero a Pilipinas babaen iti FTAA tapno serrekken ken pagtakderan dagiti imperyalista ti minas.

MPSA (Mineral Production Sharing Agreement) - nagpada iti FTAA ngem basbassit ti maksimum a saklaw na. Ti FTAA ket dumanon iti 100,000 ektarya. Ti met MPSA ket 8,100 ektarya.

NIPAS (National Integrated Protected Areas System) - programa ti reaksyonaryo a gobyerno a nagrugi idi pinirmaan ni Cory Aquino ti linteg nga RA 7586 idi 1992. Kuna daytoy a linteg a tapno kano masalakniban ti aglawlaw ti pagilian, aglalo dagiti nabatbati a bakir ken dagiti mula ken ayup a mabirukan ditoy, maiparit dagiti tattao nga agpuken, aganup, mangala iti anyaman (kas iti diru, anes, kdp) a magapu kadagiti luglugar a naideklara kas NIPAS. Maiparit pay ti agtalon, aguma, ken mismo nga agnaed kadagitoy a luglugar. Amin a siguden a naideklara idi pay kas forest reserve wenno watershed ket awtomatik a kabilang iti NIPAS. Sinnoman a matiliw a manglabsing ditoy ket mamulta iti P5,000 inggana P500,000 ken maibalud pay iti makatawen. Awan sabali a panggep daytoy a linteg nu di nga ilasin ti kinabaknang ti pagilian para kadagiti gangannaet, kalaksid ti mismo nga umili a Pilipino.

Manuel

